OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Nivelvaiheen monialainen yhteistyö opiskelijan siirtyessä perusopetuksesta ammatilliseen koulutukseen

Opetusneuvos Mia Vartiainen
Opetusneuvos Jukka Vetoniemi
Opetushallitus

Puheenvuoron sisältö

- Tilannekuva nivelvaiheen yhteistyöstä
- Nivelvaiheen yhteistyön kehittäminen
- Oppilaanohjaus perusopetuksessa
- Opinto-ohjaus ammatillisessa koulutuksessa

Nivelvaiheen yhteistyö

Nivelvaihe on

- koulutusjärjestelmään kuuluvien koulutusten välinen vaihe
- koulutusten välisiä nivelvaiheita ovat esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen välinen vaihe, esiopetuksen ja perusopetuksen välinen vaihe, perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen välinen vaihe ja toisen asteen koulutuksen ja korkeakoulutuksen välinen vaihe.

Lähde: Oksa-sanasto

Nivelvaiheen yhteistyö

Kun perusopetuksesta siirrytään nivelvaiheen koulutuksiin tai toiselle asteelle

- perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen järjestäjien välinen yhteistyö toimii parhaiten haku- ja hakeutumisvaiheen toiminnoissa
- ammatillisesta ja lukiokoulutuksesta saadaan hyvin tietoa, mutta muista vaihtoehdoista esimerkiksi kahden tutkinnon suorittamisesta, kansanopistoista ja nivelvaiheen koulutuksista tietoa saa vähemmän

  → TUVA-koulutukseen (tutkintokoulutukseen valmentava koulutus) sekä vapaan sivistystyön koulutuksiin ja nuorten työpajoihin liittyvää tiedottamista ja tutustumismahdollisuuksia tulee lisätä perusopetuksessa

Nivelvaiheen yhteistyö

Yhteistyö

- nuorisopalvelujen kanssa koetaan toimivaksi sekä perusopetuksen että toisen asteen koulutuksen järjestäjien keskuudessa

  → koulu- ja oppilaitosnuorisotyön muotoja on kehitetty viime vuosina ja nuorisotyöntekijät ovat jalkautuneet kouluihin ja oppilaitoksiin

- TE-palvelujen ja ohjaamojen kanssa on toimivaa erityisesti ammatillisen koulutuksen järjestäjien mielestä; perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjät kokevat tässä jonkin verran haasteita

Nivelvaiheen yhteistyö

Monialainen yhteistyö ja ennakoiva ohjaus

- kokonaisvaltaisuus
- oppilaiden/opiskelijoiden erilaisten tarpeiden huomioiminen
- tarpeellinen tieto liikkuu sujuvasti opetuksen ja koulutuksen järjestäjien välillä mahdollistaen onnistuneen siirtymän ja opintojen käynnistymisen
- opiskelijoiden ryhmäytymisen vahvistaminen hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden tukemiseksi ja kiusaamisen ehkäisemiseksi

Nivelvaiheen yhteistyö

- Opiskelijan kokonaistilanteen huomioiva ohjaus on oikea-aikaista ja opiskelijaa kuuntelevaa. Kokonaistilanteen merkitys korostuu etenkin siirtymävaiheissa, joissa monialaisella ohjauksella huomioidaan tarvittaessa opiskelijan yksilölliset tarpeet (ml kielitaito) ja tavoitteet hänen edetessään oppimispolulla.

- Tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjauksessa painottuu monialainen ja riittävän varhain aloitettu ohjausyhteistyö. Tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla toimiva ohjaussuhde on erityisen merkityksellinen, koska heillä on usein muita opiskelijoita suurempi tarve yksilölliselle ohjaukselle.

Nivelvaiheen yhteistyö ja tiedonsiirto

- Perusopetuksen järjestäjän on toimitettava uudelle koulutuksen järjestäjälle perusopetuslain 20 f §:n mukainen perusopetuksen päättyessä voimassa oleva tukea koskeva päätös ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 67 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Voimassa olevat tuen päätökset ovat sellaisia, joiden aina katsottu olevan välttämättömiä koulutuksen järjestämiseksi.
- Laissa ei ole muutoin määritelty tarkasti mitä nämä välttämättömät tiedot tarkalleen ottaen ovat; tapauskohtaisesti tulee siis harkita, mitä tietoja siirretään eikä kaikkia tietoja tule automaattisesti siirtää.
- Siirrettävät tiedot perustuvat aina tapauskohtaiseen harkintaa.
- Jos opiskelija ja/tai huoltaja antavat kirjallisen luvan tietojen siirtämiseen, tulee nämäkin tiedot yksilöidä.

Lisäksi: Oppivelvollisuuslaki 23 § Tietojen saanti

Nivelvaiheen yhteistyö

Monialainen yhteistyö on vaikuttavaa, kun

- toimijoilla on yhteinen ymmärrys tavoitteista, sisällöistä, menetelmistä ja työtavoista
- toimijoilla on selkeät vastuut ja työnjako
- kaikkien toimijoiden asiantuntemusta hyödynnetään
- opetuksen ja koulutuksen järjestäjä koordinoi ja johtaa ohjausta ja yhteistyötä
- ohjaus edistää luottamusta, yhteistä keskustelua ja asiantuntijuuden rajojen tunnistamista

Nivelvaiheen yhteistyö

Nivelvaiheen yhteistyö ja opiskelijoiden ohjaus tukee laajennettua oppivelvollisuutta, kun se

- sujuvoittaa siirtymiä jatko-opintoihin, työhön tai muuhun palveluun
- vahvistaa kodin ja koulun/oppilaitoksen välistä yhteistyötä
- tukee monialaista yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa (esimerkiksi yhteistyö opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten ja nuorisotoimen kanssa)
- rakentuu toimintatavoista, jotka ovat ohjausvastuiden mukaisesti yhdessä sovittuja.

Nivelvaiheen yhteistyö

Nivelvaiheen ja monialaisen yhteistyön kehittämisessä toimintamallien luominen on keskeistä:

- välineinä mm. ohjaussuunnitelma, jossa kuvataan ohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä arviointi- ja kehittämistyö; mukana myös siirtymiin ja nivelvaiheyhteistyöhön liittyvät toiminnot
- perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee sopia nivelvaiheen aikaisista ohjausvastuista ja tukimuodoista, jotta opiskelijat saavat tarvitsemaansa tukea ja ohjausta
- palautteen kerääminen ja hyödyntäminen

Perusopetuslaki
Oikeus saada oppilaanohjausta 11 a §

- Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista oppilaanohjausta.
- Sellaisella perusopetuksen oppimäärää suorittavalla oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada opetussuunnitelman mukaisen oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista oppilaanohjausta (*tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus*).
- Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta annetaan 8. ja 9. vuosiluokalla.

Tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus

- Oppivelvollisuuden laajentuminen → oppilaan oikeus saada sekä tarpeidensa (tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus) että opetussuunnitelman mukaista oppilaanohjausta (perusopetuslaki 11 a §)
- Oppivelvollisuuden laajentuminen → tavoitteena, että jokainen perusopetuksen päättävä nuori suorittaa toisen asteen tutkinnon ja saa hyvät eväät työelämään ja jatko-opintoihin
- Jatko-opintosuunnitelma → edistää oppilaan ura- ja koulutusvalintavalmiuksien kehittymistä ja toimijuutta
- Myös toiminta-alueittain opiskelevilla oppilailla oikeus tehostettuun henkilökohtaiseen oppilaanohjaukseen

Tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus

Tehostettu ja henkilökohtainen oppilaanohjaus.
(Opetushallitus Oppaat ja käsikirjat 2022:2)

https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/tehostettu-ja-henkilokohtainen-oppilaanohjaus

Laki ammatillisesta koulutuksesta
Oikeus saada opetusta ja ohjausta 61 §

- Opiskelijalla on oikeus saada eri oppimisympäristöissä sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen sekä tukee opiskelijoiden kehitystä hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opetus ja ohjaus toteutetaan ottaen huomioon 48 §:n 2 momentin mukaisesti arvioitu oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen tarve sekä määrä.
- Opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opinto-ohjausta.

Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS)

- Koulutuksen järjestäjä laatii ja päivittää henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa. Suunnitelman laadintaan ja päivittämiseen osallistuu koulutuksen järjestäjän nimeämä opettaja, opinto-ohjaaja tai tarvittaessa muu koulutuksen järjestäjän edustaja.
- Työnantaja tai muu työpaikan edustaja osallistuu henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadintaan ja päivittämiseen, jos koulutus järjestetään oppisopimuskoulutuksena tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena tai osaaminen osoitetaan työpaikalla.
- HOKSiin kirjataan yksilölliset osaamisen tunnistamista, tunnustamista, hankkimista ja osoittamista sekä ohjaus- ja tukitoimia koskevat tiedot.
- Urasuunnitelma on osa HOKSia.

Laki ammatillisesta koulutuksesta
5 Luku Henkilökohtaistaminen

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta
3 Luku Henkilökohtaistaminen

Urasuunnitelma osana henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa

Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017, 44 §) edellyttää, että jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS). HOKSiin sisältyy opiskelijalle laadittava **urasuunnitelma** jonka tulee sisältää:

- Opiskelijan tavoite
- Suunnitelma jatko-opintoihin siirtymisestä
- Suunnitelma työelämään siirtymisestä
- Suunnitelma työuralla etenemiseksi
- Opintojen keskeytyessä tai opiskelijan uudelleen ohjauksessa suunnitelma opintojen jatkamiseksi

Oikeus saada ohjausta jatko-opintoihin liittyvään hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin

Laki ammatillisesta koulutuksesta
61 § (30.12.2020/1218)

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneella henkilöllä, jonka tarkoituksena on hakeutua tutkinnon suorittamisen jälkeen jatko-opintoihin, mutta joka ei ole saanut opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada ohjausta jatko-opintoihin liittyvään hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin tutkinnon suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa se koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa tutkinto on suoritettu.

Hyvän ohjauksen kriteerit

Hyvän ohjauksen kriteerit (oph.fi)

Ohjaus huomioi oppijan kokonaistilanteen	Ohjaus on oppijalähtöistä ja vuorovaikutteista	Ohjaus on saavutettavaa ja monikanavaista	Ohjaus on monialaista yhteistyötä
Ohjaus on yhdenvertaista, tasa-arvoista ja eettisesti kestävää	Ohjaus tukee siirtymävaiheen yhteistyötä	Ohjaus tukee urasuunnittelutaitoja	Ohjaus edistää vaikuttavaa työelämäyhteistyötä

Nivelvaiheen yhteistyön kehittäminen

Lisätietoja:

Hyvän ohjauksen kriteerit (2023) Hyvän ohjauksen kriteerit (oph.fi)

Karvi (2020): Vaihtoehtoja, valintoja ja uusia alkuja – Arviointi nuorten opintopoluista ja ohjauksesta perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa

Karvi (2024): Vastuut ja yhteistyö oppivelvollisten ohjauksessa, nuorten sijoittuminen toisen asteen koulutuksiin ja koulutusvalintoihin vaikuttavia tekijöitä

Ohjausta peruskoululaiselle | NOPO | OSAO

Urasuunnittelutaidot | Hyria

Kiitos ja kaunista joulun aikaa!